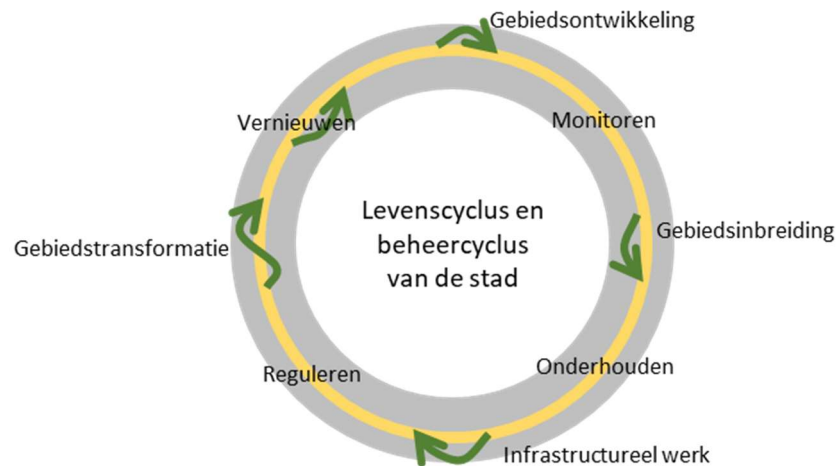

DEEL 2: GEBRUIK HANDBOEK IN PLANFASEN EN BESLUITEN

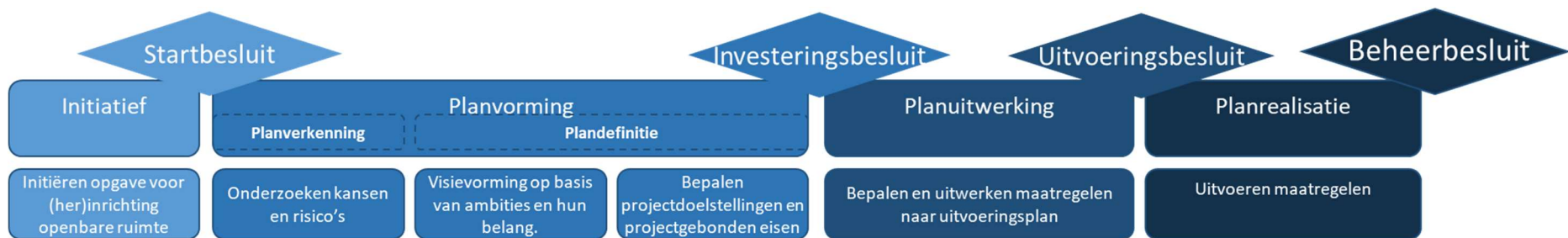
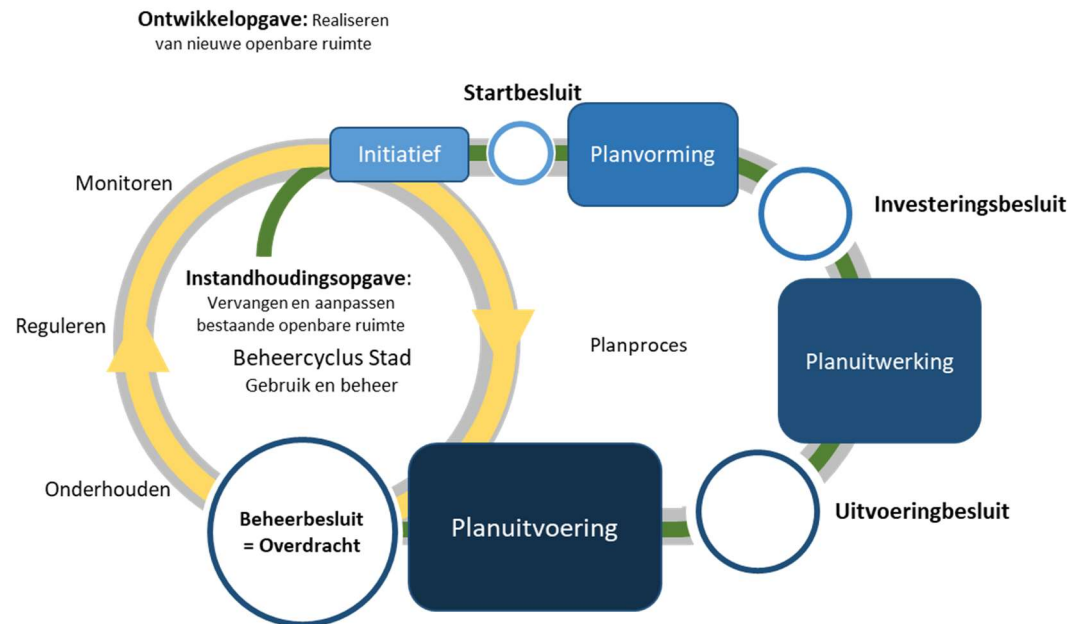
In de levenscyclus van de stad zijn er veel initiatieven waarbij de openbare ruimte (opnieuw) wordt ingericht. Dit kan voortkomen vanuit een ontwikkelopgave (stad maken) of de instandhoudingsopgave (stad zijn).

Levenscyclus en beheercyclus van de stad

Het inrichten van de openbare ruimte is een proces van keuzes maken om in de balans van beschikbare ruimte, beschikbare middelen, inhoudelijke opgaven, ambities en voorwaarden voor ontwerp, materialisatie en uitvoering tot een zo optimaal mogelijke oplossing te komen. Of het nu gaat om een grote gebiedsontwikkelingsopgave of een kleine aanpassing. Of het nu gaat om een initiatief van een projectontwikkelaar of woningbouwcorporatie, een project van de gemeente of een idee van een bewoner. Het zijn initiatieven waarmee we uit de reguliere beheercyclus stappen en een (her)inrichtingsproces ingaan. Voor al deze initiatieven streven we naar een toekomstbestendige en aantrekkelijke openbare ruimte die voor iedereen toegankelijk is en goed te beheren. Om dit te borgen moet de gemeente een aantal besluiten nemen.

In dit handboek gebruiken we een globale opzet van een plan- en besluitvormingsproces als kapstok om de inhoudelijke ambities, projectdoelen, mogelijke maatregelen en ontwerp- en uitvoeringsvoorwaarden voor de inrichting van de openbare ruimte te positioneren in planfasen en (promotie)besluiten. Op die manier willen we de gebruiker van het handboek houvast geven om te bepalen welke informatie op welk moment betrokken moet worden in het planproces en in de besluitvorming.

Het spreekt voor zich dat de aard en omvang van een initiatief tot (her)inrichting van de openbare ruimte van invloed is op de vraag wat er allemaal nodig is om te komen tot de besluiten en ook wie de besluiten nemen (raad, college, ambtelijk).

LET OP: Het Handboek regelt niet hoe het feitelijke planproces er uitziet en welke planproducten moeten worden gemaakt. Rekening houdend met de voorgeschreven planproducten vanuit wet- en regelgeving voor ruimtelijke ingrepen maken de initiatiefnemer en de gemeente op maat van het initiatief afspraken welke planproducten worden gemaakt en aan welke voorwaarden deze planproducten moeten voldoen ten behoeve van de besluitvorming.

DOEL VAN DE BESLUITEN

Wat is het doel van het besluit?

• Met het startbesluit wordt besloten om wel of geen uitwerking te geven aan een initiatief. Het startbesluit regelt de noodzakelijke middelen (waaronder ook de ambtelijke capaciteit) voor de volgende stappen om te komen tot een investeringsbesluit. • Kernvragen zijn: • Draagt het initiatief bij aan de opgaven/vragen van de stad • Zijn de maatschappelijke kosten acceptabel en te dragen?	• Met het investeringsbesluit worden de kaders voor de uitwerking van het initiatief vastgelegd en worden de middelen die nodig zijn voor de planvoorbereiding en planrealisatie bepaald. Daarbij worden in ieder geval de middelen voor planvoorbereiding, zodat de activiteiten die nodig zijn om te komen tot het uitvoeringsbesluit kunnen worden uitgevoerd. • Het investeringsbesluit geeft ook kaders voor de toekomstige beheermiddelen.	• Het uitvoeringsbesluit legt het definitieve programma en het ontwerp voor de inrichting van de openbare buitenruimte in het plangebied vast. Ook regelt het besluit de middelen die nodig zijn voor de uitvoering. • Met het uitvoeringsbesluit wordt vastgesteld welke toekomstige beheermiddelen nodig zijn. • Na het uitvoeringsbesluit kan direct worden gestart met de uitvoering.	• De overdracht is de afsluiting van de (her)inrichting van de openbare ruimte en regelt de opname van het plangebied in de beheercyclus. • Bij dit besluit wordt decharge verleend aan de projectorganisatie en het project afgesloten.

SAMENWERKEN IN HET PLANPROCES

We hechten een groot belang aan een toekomstbestendige openbare ruimte die bijdraagt aan de levendigheid en aantrekkelijkheid van onze stad, langdurig door iedereen goed en veilig is te gebruiken en plek biedt aan belangrijke functies en voorzieningen die van belang zijn voor het functioneren van de stad. We streven ernaar om de openbare ruimte efficiënt te kunnen beheren en onderhouden op het binnen de gemeente afgesproken kwaliteitsniveau. Om dit te borgen vraagt het toekomstig gebruik en beheer van de openbare ruimte in elk initiatief vanaf het allereerste begin aandacht. Daarvoor is het goed om duidelijk te zijn over wat de gemeente en de initiatiefnemer van elkaar (mogen) verwachten.

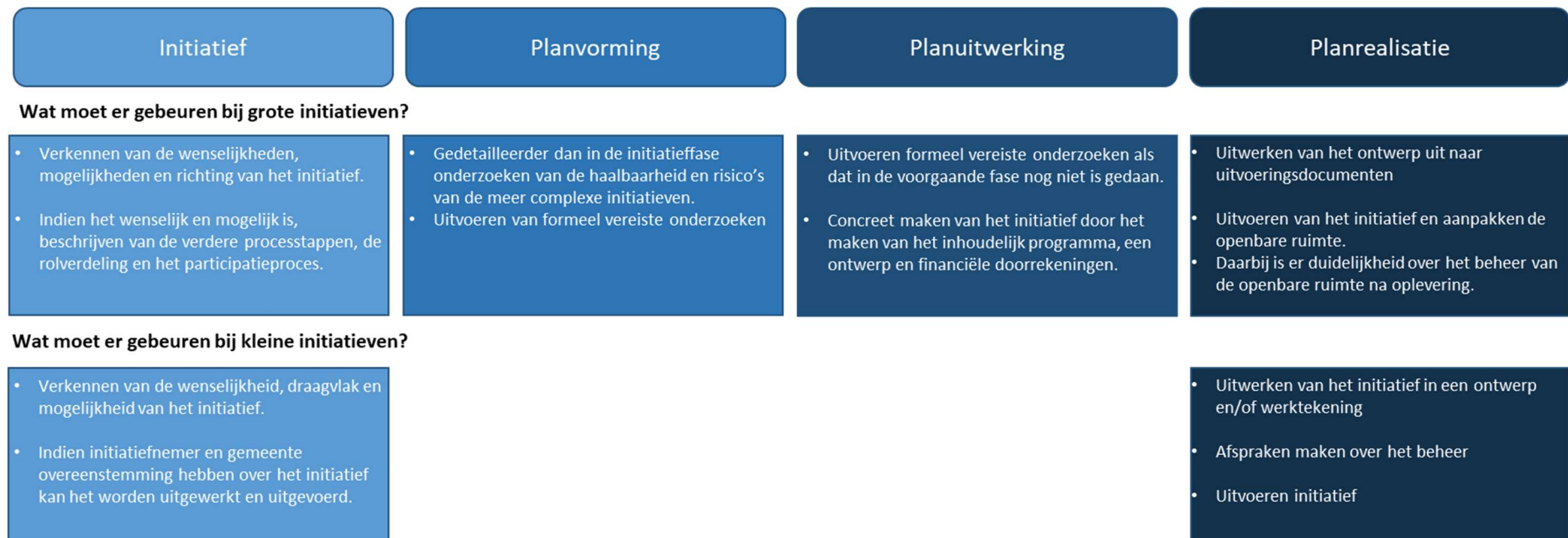
Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
Wat mag de externe initiatiefnemer van de gemeente verwachten?			
<p>Bij initiatie van een project waarbij openbare ruimte wordt (her)ingericht beoordeelt de gemeente op basis van een ruimtelijke toets of ambtelijke capaciteit nodig is voor de planvorming.</p> <p>Daarna wordt een projectopdracht en een projectplan opgesteld en wordt een intentieovereenkomst opgesteld voor de planvormingsfase.</p> <p>N.B. Als geen ambtelijke capaciteit nodig is voor planvorming, dan wordt een omgevingsvergunning verstrekt.</p>	<p>Bij de planvorming wordt door de gemeente in samenspraak met de initiatiefnemer een nota van uitgangspunten en een projectgebonden programma van eisen (samen het planuitwerkingskader) opgesteld en vastgesteld.</p> <p>Deze uitgangspunten en projectgebonden eisen in het planuitwerkingskader hebben betrekking op het inhoudelijk programma, gebruik, toekomstig beheer en toekomstige eigendomssituatie van de openbare ruimte. Daarbij kan de gemeente voor de planvoorbereiding en planrealisatie voorwaarden stellen aan planproducten om ze te kunnen beoordelen.</p> <p>Daarnaast wordt door de gemeente en de initiatiefnemer een anterieure overeenkomst aangegeven waarin deze uitgangspunten en projectgebonden eisen ook juridisch worden geborgd.</p> <p>De gemeente verzorgt de besluitvorming.</p>	<p>In de planvoorbereiding geeft de gemeente tot het uitvoeringsbesluit gevraagd en ongevraagd advies over de invulling van de uitgangspunten en projectgebonden eisen.</p> <p>De gemeente toetst in ieder geval het ontwerp op de afgesproken ambities, inhoudelijke voorwaarden en uitgangspunten. Doelstelling is om binnen zes weken na aanbieding van een planproduct een advies te geven op het planproduct.</p> <p>De gemeente kan vragen om een beheerplan met de aandachtspunten voor toekomstig beheer</p> <p>De gemeente verzorgt de besluitvorming.</p>	<p>De gemeente stelt voorwaarden aan het gebruik van de openbare buitenruimte en de uitvoering van het werk.</p> <p>De gemeente stelt vanuit haar regulerende verantwoordelijkheid voorwaarden aan het werken in de openbare ruimte. In bijlage 2 Werken in de openbare ruimte en bijlage 3 Verkeersmaatregelen zijn deze opgenomen.</p> <p>De gemeente stelt voorwaarden aan de overdracht van de nieuw gerealiseerde openbare ruimte. Bijlage 4 beschrijft het proces en voorwaarden voor de Overdracht openbare buitenruimte.</p>
Wat mag de gemeente van initiatiefnemer verwachten?			
<p>De initiatiefnemer informeert de gemeente over het initiatief en de doelen en ambities.</p> <p>Indien het een bewonersinitiatief is, informeert de initiatiefnemer de gemeente welke andere bewoners er bij het initiatief betrokken zijn.</p>	<p>De initiatiefnemer doet een haalbaarheidsonderzoek voor het initiatief en zorgt voor een beheerparagraaf in het haalbaarheidsonderzoek waarin in ieder geval is uitgewerkt wat de toekomstige beheerkosten zijn voor de levensduur van de openbare buitenruimte (LCA)</p>	<p>De initiatiefnemer legt de relevante plandocumenten tijdig ter toetsing voor aan de gemeente.</p> <p>De initiatiefnemer geeft een terugkoppeling over de verwerking van het toetsresultaat in het getoetste plandocument of volgende plandocumenten.</p>	<p>De initiatiefnemer voert het werk uit overeenkomstig het overeengekomen definitief ontwerp.</p> <p>Wanneer het werk gereed is draagt de initiatiefnemer de openbare ruimte over aan de gemeente. Deze overdracht omvat de fysieke overdracht en een administratieve overdracht zoals beschreven in bijlage 4.</p>

GROTE EN KLEINE INITIATIEVEN

De maat van het initiatief is uiteraard van invloed op wat er allemaal moet gebeuren in het planproces en ook welke besluiten moeten worden genomen en wie deze besluiten neemt.

Gebiedsontwikkeling, Infrastructurele werken, (Her)inrichtingsprojecten en grootschalige bewonersinitiatieven worden beschouwd als grote initiatieven

Kleine initiatieven zijn kleine aanpassingen in de openbare ruimte vanuit gebiedsbeheer en bewonersverzoeken.

PROCESEISEN

Algemeen

- Elk project formuleert bij de planvorming de doelstellingen die het project moet realiseren en monitort in de planuitwerking en planrealisatie de doelrealisatie (KPI's).
- Planproducten in de planvorming en planuitwerking worden ter toetsing voorgelegd aan het toetsoverleg Leefomgeving.
- ...

Groen, biodiversiteit en dierenwelzijn

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Voer een 0-meting uit op de indicatoren van het omgevingsprogramma Groen-Blauw 2040. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geef voor het groen op basis van de groenkaart en onderliggend beleid aan welke waarden en ambities van belang zijn voor de locatie van het initiatief. • Doe een BER-onderzoek indien er bomen op de locatie van het initiatief zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laat de ontwerpen door de gemeente beoordelen op de waarden ambities die zijn uitgewerkt in de groenpaspoorten en de nota KOR en voor bomen in het plangebied ook op basis van de te leveren BEA. • Houd rekening met de uitvoeringsvoorschriften die de gemeente stelt voor de uitvoering. 	<ul style="list-style-type: none"> • Houd voor de oplevering en overdracht van bomen rekening met een onderhoudstermijn van 3 jaar of 5 jaar. Zie ook bijlage 4. • Voor overig groen geldt een onderhoudstermijn van een jaar.

Ondergrond

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Bij elke ruimtelijke ontwikkeling of ingreep moet worden onderzocht of er gevolgen zijn voor de (ordering van de) ondergrond. Dit moet zo vroeg mogelijk in het planproces worden gedaan. Zoek vanaf het begin van het planproces de afstemming tussen het gebruik, de inrichting en waarden van de ondergrond in samenhang met de bovengrond. 	<ul style="list-style-type: none"> • Betrek informatie over de ondergrond uit de Basisregistratie Ondergrond (BRO). • Onderzoek de impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op het ondergrondse ruimtegebruik, te beschermen waarden en pas de planvorming daarop aan. • Onderzoek waar rekening moet worden gehouden met specifieke te 	<ul style="list-style-type: none"> • Afhankelijk van de uitkomst van de impactanalyse zijn grofweg vier scenario's mogelijk: <ol style="list-style-type: none"> 1. Geen verdere interventies: Voldoende ruimte in de ondergrond en geen of een beperkte impact op bestaande ondergrondse functies; 2. Opschonen: De ordening van de ondergrond wijzigt niet 	<ul style="list-style-type: none"> • Lever informatie over wijzigingen in de ondergrond aan bij de BRO. • Zorgvuldig graafproces CROW 500.

Ondergrond

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<p>Daarmee komen koppelkansen (o.a. werk met werk maken) en knelpunten aan het licht. Het voorkomt dat problemen in de uitvoering moeten worden opgelost.</p>	<p>beschermen waarden zoals archeologie en ecologie of risico's als ontplofbare oorlogsresten en bodemverontreiniging.</p> <ul style="list-style-type: none"> Breng mogelijke toekomstige ruimtebehoefte in de ondergrond in beeld, zoals diverse toepassingen van bodemenergie, waterberging, kabels en leidingen (netverzwaring elektranet, warmtenet), ondergronds bouwen. 	<p>wezenlijk. Wel moeten bestaande ondergrondse netwerken worden opgeschoond om ruimte te creëren;</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Verbeteren: Het is mogelijk en wenselijk om het ruimtegebruik te optimaliseren en de natuurlijke kwaliteit te verbeteren. Dit vraagt een verbetering en compensatie ingreep. Hiervoor is een ondergrondplan nodig als onderlegger voor het bovengrondse ontwerp; 4. Herstructureren: Om het initiatief mogelijk te maken moet de ondergrond worden heringericht tot een toekomstbestendige ordening. Hiervoor is een ondergrondplan nodig, in samenhang met het bovengrondse ontwerp. 	

Klimaatadaptatie

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> ... 	<ul style="list-style-type: none"> Verwerf inzicht in de problematiek. Welke thema's (wateroverlast, vernatting, verdroging en/of hittegevoeligheid, overstromingsrisico) zijn relevant in het plangebied? Bepaal de ambities met betrekking tot de aanpak van de problematiek. 	<ul style="list-style-type: none"> Onderbouw welke punten uit de Amersfoortse "Convenant Toekomstbestendige Woningbouw" en "Uitgangspunten Klimaatdaptief Bouwen Amersfoort" zijn toegepast in het plangebied (zie handvatten). 	<ul style="list-style-type: none"> ...

Circulariteit

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> ... 	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek of huidige infrastructuur bruikbaar is voor gebiedsontwikkeling. Breng uitvoering- en beheerkennis in voor circulaire eisen samen in de nota van uitgangspunten voor het openbaar gebied. Creëer zo nodig experimenteerruimte voor circulaire maatregelen openbare ruimte. Bekijk wat voor materiaal in de openbare ruimte vrijkomt in het materiaalstromen schema en bekijk welke stappen gezet moeten worden in Project Management Plan openbare ruimte. Leg verbinding en maak afspraken over Total Cost of Ownership openbare ruimte. Inventariseer bij herontwikkeling de waarde van de materialen in het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> Leg bij het ontwerp de focus op zo min mogelijk materiaalgebruik en hoogwaardig hergebruik van bestaand materiaal. Doe indien nodig een marktconsultatie over mogelijkheden circulaire openbare ruimte. Betrek circulaire criteria bij aanbesteding en selectie van een uitvoerende partij (evt. raamcontracten). Onderzoek mogelijkheden om werk met werk te maken om afval te verminderen en overlast te beperken door combinatie van opgaves zoals aanpassing riolering en vernieuwen van wegen e.d.. De gemeente kan meedenken over projecten heen hoe vrijkomende materialen in een ander project kunnen worden toegepast en het gebruik van bouwhub. 	<ul style="list-style-type: none"> Organiseer in de planning voldoende tijd voor ontmantelen en voor het vinden van projecten voor hergebruik. Stel materiaalpaspoorten openbare ruimte op. Toets de uitvoering op circulaire afspraken – welke zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst en/of opdracht – en stuur bij indien nodig. Evalueer het project op doelrealisatie en verwerk de lessen in het handboek inrichting OR.

Energie

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> ... 	<ul style="list-style-type: none"> Energieverbruik van aanleg en beheer verminderen en verduurzamen. Maak nog geen keuzes voor ontwerp oplossingen, zodat bij planvoorbereiding de meest 	<ul style="list-style-type: none"> Maak tijdens het ontwerpproces op meerdere momenten een MKI-berekening om te beoordelen of je de doelstelling bereikt en breng verbeteringen aan als daartoe aanleiding is. 	<ul style="list-style-type: none"> Leg afspraken over de maatregelen om het energiegebruik te verminderen en te verduurzamen vast in de uitvoeringsovereenkomst en/of opdracht.

Energie

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
	<p>energiezuinige oplossingen kunnen worden gekozen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruimte geven aan energietransitie: <ul style="list-style-type: none"> - Bij energie-initiatief: inventariseer de haalbaarheid van inpassing in de openbare ruimte en inventariseer wat er mogelijk op privaat terrein kan worden gerealiseerd; - Bij gebiedsontwikkeling: Maak een systeemkeuze voor de energievoorziening en gebruik daarvoor Energiesysteem voor de toekomst (proces om systeemkeuzes te maken) is nog in ontwikkeling; - Bij herinrichting in bestaand gebied: Stem systeemkeuze af met nutspartijen. • Stel de voorwaarden vast voor ruimtereservering nieuw energiesysteem voor zowel de boven- en ondergrondse voorzieningen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maak een uitvoeringsstrategie gericht op verminderen energieverbruik. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stuur tijdens de uitvoering actief op de afspraken over energieverbruik. Dit kan bijvoorbeeld door tijdens uitvoering steekproeven te doen of het materieel dat ingezet wordt conform contract is (kentekenlijst materieel en soort brandstof). • Maak ter afsluiting van de realisatie een door de gemeente te verifiëren MKI-berekening om te beoordelen of de doelstellingen ook werkelijk zijn gerealiseerd.

Ruimtegebruik

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
...	<ul style="list-style-type: none"> • Breng de ruimtevraag van alle wenselijke functies en vitale systemen (afval, riolering, nutsleidingen, elektra, warmte, drinkwater, ecologie, ...) in beeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zoek in het ontwerp zowel ondergronds als bovengronds naar mogelijke combinaties en meervoudig ruimtegebruik. 	...

Mobiliteit			
Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> De gemeente geeft mobiliteitsambities mee voor het projectgebied. Deze hebben betrekking op wegfuncties en beleidswensen voor de verschillende mobiliteitsvormen. 	<ul style="list-style-type: none"> Maak inzichtelijk of er mogelijk conflicterende belangen zijn die aanleiding geven tot het maken van keuzes. Ga vroegtijdig (via een adviseur openbaar vervoer) met de vervoerder en provincie in overleg om het openbaar vervoer goed mee te nemen in het project. 	<ul style="list-style-type: none"> Maak inzichtelijk of er mogelijk conflicterende belangen zijn die aanleiding geven tot het maken van keuzes en overleg hierover met de gemeentelijke adviseur openbaar vervoer. 	...

Beheerbewust			
Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> De gemeente maakt in het startbesluit een keuze voor het ambitieniveau voor de inrichting van de openbare buitenruimte. Basis is het kwaliteitsboek openbare ruimte. De gemeente toetst in het toetsoverleg Leefomgeving elk planproduct op de voorwaarden en handvatten zoals deze in dit handboek zijn opgenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Bij complexe initiatieven kan de toekomstige beheersituatie een hindernis voor de uitwerking van een initiatief zijn. Overleg daarom tijdig met de beheerder over het toekomstig beheer. De gemeente neemt bij het investeringsbesluit beslissingen over de toekomstige beheersituatie. Daarbij gaat het om: <ul style="list-style-type: none"> De eigendomssituatie van de openbare buitenruimte na (her)inrichting; De beheerkosten na (her)inrichting; De organisatie van het beheer na (her)inrichting. 	<ul style="list-style-type: none"> Beargumenteer in de uitwerking naar een concreet plan de keuzes die worden gemaakt voor de vormgeving, maatvoering en materialisatie van de openbare buitenruimte. Leg eventuele knelpunten en/of ontwerpconflicten voor aan de gemeente De gemeente stelt eisen aan de uitvoering van werkzaamheden in de openbare buitenruimte. 	<ul style="list-style-type: none"> Het beheerbesluit betreft de overdracht van een project naar beheer. De gemeente stelt voorwaarden aan de overdracht (zie daarvoor bijlage 4 overdracht openbare buitenruimte. Lever het overdrachtdossier op zoals in bijlage 4 uiteengezet.

identiteit en ruimtelijke kwaliteit			
Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<p>...</p> <p>Wens voor nieuw kunstwerk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Doe bij een groot initiatief een check op cultuurhistorische waarden. • Doe voor initiatieven in een beschermd stadsgezicht een onderzoek naar de geschiedenis van het gebied om het belang (en het verhaal) van de plek te duiden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik aanwezige cultuurhistorische waarden als inspiratiebron voor de inrichting van de openbare ruimte. • Stel voor initiatieven in een beschermd stadsgezicht een beeldkwaliteitsplan op voor de algehele ruimtelijke kwaliteit met richtlijnen en uitvoeringsvoorschriften voor materialisatie en uitvoering. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pas bij de uitvoering de richtlijnen en uitvoeringsvoorschriften van toe. • Neem contact op met Team Cultuur.

Bewegen en ontmoeten			
Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Ruimte voor bewegen en ontmoeten is een basisvoorwaarde bij (her)inrichting van de openbare ruimte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Breng voor bestaande gebieden in beeld welke ruimte er in de huidige inrichting van de openbare ruimte voor bewegen en ontmoeten aanwezig is en hoe deze wordt gebruikt. • Breng voor bestaande gebieden in beeld welke behoeften er zijn bij de inwoners / gebruikers van het gebied. • Bepaal het ambitieniveau voor de aanleg of (her)inrichting van de speel- en sportplek op basis van de speelruimtekaarten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hanteer de zeven spelregels voor goede speelplekken. • Het voorlopig ontwerp voor de inrichting van de openbare ruimte wordt getoetst op de waarden voor bewegen en ontmoeten. 	<p>...</p>

Voor iedereen / inclusief

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
<ul style="list-style-type: none"> Inclusief ontwerpen is een basisambitie We vragen daarom om in het planproces bij ontwerp en inrichting van de openbare ruimte steeds te blijven nadenken over SLIMme oplossingen die bijdragen aan de toegankelijkheid van de stad. <p>Met SLIM bedoelen wij:</p> <p>S Samen met ervaringsdeskundigen L Lerend van de praktijk I Uit alle Invalshoeken en Innovatief M Meerwaarde met acceptabele Meerprijs</p>	...	<ul style="list-style-type: none"> Laat het (voorlopig) ontwerp beoordelen op toegankelijkheid door een onafhankelijk en (door de gemeente) erkend toegankelijkheids-expert. Het toetsingskader is de IT-standaard. 	<ul style="list-style-type: none"> Laat aanpassingen op het ontwerp in de uitvoering toetsen op het effect voor de toegankelijkheid.

Milieu kwaliteit en gezondheid

Initiatief	Planvorming	Planuitwerking	Planrealisatie
...